

Asia: VN/31820/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö TE-palvelut 2024 - asetuskokonaisuudesta

Lausunnonantajan lausunto

Asetus 1: Valtioneuvoston asetus julkisista työvoimapalveluista

1 §:

Työllistymissuunnitelman ja sitä korvaavan suunnitelman rakenteesta säädettäessä myös muiden toimijoiden suunnitelma- ja asiakirjarakenteet tulisi huomioida hallinnon tehostamiseksi ja virtaviivaistamiseksi tiedonhallintalain tarkoittamalla tavalla.

Rakenteistaminen ja määrittelyt tulisi tehdä aidossa monialaisessa yhteistyössä siten, että hallinto kokonaisuudessaan virtaviivaistuu ja päällekkäisen työn tekeminen vähenee. Ehdotetusta sääntelystä ei nyt millään selviä, miten yhteentoimivuus ja laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019) on tarkoitus huomioida monialaisissa suunnitelmissa ja suunnitelmarakenteissa.

Sääntelyssä tulisi huomioida käsittelyssä olevan asetusluonnoksen 1 §:n ja ns. kuty-lain (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2021) 8 ja 9 §:n sisältö. Työvoimaviranomaisen sääntelyssä on vain kartoitus ja suunnitelma, mutta kuty-lain 8 §:n logiikka on hyvin toisenlainen. Erityisesti silloin, kun toimintasuunnitelmaan sisältyy kuntouttava työtoiminta. On huonoa sääntelyä, jos työnhakijalla on sisällöltään kaksi erilaista aktivointisuunnitelmaa eri asiakastietojärjestelmissä (vrt. THL:n määräykset ja määräykset ja aktivointisuunnitelma asiakirja).

2 §:

Miten monialaisten palvelujen yhteensovittamisen tarpeet on huomioitu järjestelmäkehityksessä? Monialaisen yhteistoimintamallin asiakastietoineiston rakentamisessa eri toimijoiden asiakastietojärjestelmien yhteentoimivuus on välttämätöntä esimerkiksi nykyisen tuplakirjaamisen poistamiseksi ja välttämättömien tietojen saamisen osalta.

Monialaisten suunnitelmien osapuolina ja allekirjoittajina/hyväksyjinä on myös muita viranomaisia eli ne eivät ole pelkästään kahdenvälisiä (esim. aktivointisuunnitelma). Miten siis toinen viranomainen, kuten esimerkiksi hyvinvointialueen edustaja, hyväksyy aktivointisuunnitelman tai monialaisen työllistymissuunnitelman? Päättääkö työvoimaviranomainen muidenkin viranomaisten puolesta suunnitelman allekirjoitustavan? Nyt ehdotetussa sääntelyssä säädetään ainoastaan asiakkaan hyväksynnän tavoista, kun taas esim. kuty-laissa edellytetään myös hyvinvointialueen hyväksyntää.

Asetus 2: Valtioneuvoston asetus työvoimapalveluiden ohjauksesta

1 §:

Työllistymisen edistäminen erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien tai työkyvyn pulmia omaavien kohdalla on monilta osin viranomaisyhteistyötä. Tämä näkökulma voisi neuvottelukunnan kokoonpanoa ja tarpeellisuutta kuvattaessa olla mukana jo esimerkiksi neuvottelukuntaan nimettäviä toimijoita lueteltaessa asetusperusteluissa. Jo tässä tulisi ainakin nimetä lainsäädännön viralliset kumppanit, kuten esim. hyvinvointialueet ja Kela.

6 §

Ehdotetut alueelliset keskustelut ovat tärkeitä, mutta avoimeksi jää, miten monialaisten palvelujen kokonaisuutta näissä käsitellään ja miten muut kuin työvoimaviranomainen otetaan mukaan näihin keskusteluihin.

Hyvinvointialueet ja hyvinvointialueen kunnat ovat velvollisia käymään sote-järjestämislain 7 §:n mukaiset neuvottelut vähintään kerran vuodessa. On keskeistä, että jokaisen hallinnonalan yhteyteen ei rakenneta uusia, toistensa kanssa päällekkäisiä menettelyjä, vaan että yhteensovitetaan eri hallinnonaloilta tulevat neuvottelu- ja keskustelumenettelyt tarkoituksenmukaisella ja hallintoa virtaviivaistavalla tavalla, jolloin myös niiden vaikuttavuuden voi olettaa paranevan.

Asetus 3: Valtioneuvoston asetus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

-

Asetus 4: Valtioneuvoston asetus työllistymisen monialaisesta edistämisestä

Ehdotetun asetuksen pykälien asetuksenantovaltuus on annettu uuden TYM-lain 9 §:ssä, jonka 1 mom. kuuluu: Jokaisen hyvinvointialueen toimialueella on oltava monialaisen tuen yhteistoimintamallin organisointia varten vähintään yksi monialaisen tuen johtoryhmä. Hyvinvointialueen toimialueen työvoimaviranomaiset, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos neuvottelevat johtoryhmien määrästä ennen johtoryhmien asettamista. Johtoryhmän toimialueen

työvoimaviranomainen asettaa johtoryhmän ja nimeää henkilöt, jotka johtavat monialaisen tuen yhteistoimintamallin organisointia johtoryhmän asettamisessa puitteissa. Johtoryhmän on hyväksyttävä johtavat henkilöt ennen heidän nimeämistään.

9.1 §:ssä hyvinvointialueen roolia ja vaikutusvaltaa keskeisenä TYM-toimijana on kavennettu alkuperäisestä lain tarkoituksesta osin epätarkoituksenmukaisella tavalla.

Alkuperäisessä TYP-sääntelyssä TE-hallinto asetti johtoryhmän neuvoteltuaan asiasta ensin alueen kuntien ja Kelan kanssa. Nyt voimassa olevassa sääntelyssä listaan on lisätty hyvinvointialueet (TYP-laki 7 §). Uudessa TYM-laissa voimassa olevaan TYP-lakiin kirjattu kunnan toimintarooli on korvattu työvoimaviranomaisella TYM-verkostoa johtavan henkilön nimittämisen osalta, eikä sääntelyyn ole tuotu esim. hyvinvointialueen kuulemismenettelyä, jos ei huomioida, että johtoryhmän tulee nimitys hyväksyä. Sääntelystä ei selviä, mitä hyväksymisellä tarkoitetaan. Perusteluissa tuodaan esiin ainoastaan työvoimaviranomaisten keskinäisten suhteiden ratkaisuperiaatteita, mutta unohdetaan kokonaan muiden yhteistyökumppaneiden rooli ja näkemyksen huomioiminen johtajan valinnassa.

Uusi voimaan tuleva sääntely ei näytä enää olevan aidosti monialainen, eikä varmista tulevan TYM-lain kahden päätoimijan välille aitoa neuvotteluun ja yhteiseen sopimisen perustuvaa yhteistyörakennetta, mikä tulee korjata. Vaikuttavaa monialaista yhteis- ja verkostotyötä ei voi rakentaa siten, että vain yhdellä toimijalla on tosiasiallista nimitys- ja päätösvaltaa. Hyvinvointialueen edustajan nimeäminen johtoryhmän varapuheenjohtajaksi ei ole riittävän tasapainoinen ratkaisu tältä osin.

Sääntelyä tulisi muuttaa siten, että työvoimaviranomaisen tulisi yhteistyössä hyvinvointialueen ja Kelan kanssa nimittää henkilö, joka johtaa TYM-verkostoa. Perusteluissa olisi myös hyvä tuoda esiin, että TYM-verkostojohtajan emo-organisaationa voi toimia mikä tahansa kolmen yhteistyökumppanin yhdessä päättämä taho. TYM-johtajan tulee aidosti identifioitua verkostojohtajaksi, eikä hän voi edustaa vain jotain tiettyä yhteistyötahoa ja vain yhden tahon näkemystä verkostoa johtaessaan.

Ehdotetusta sääntelystä hyvinvointialueille koitua mahdollinen johtoryhmärumba ja sääntelyssä vaadittu jäsenten nimeämisperiaate on hallinnollisesti epätarkoituksenmukainen ja kuormittava. Hyvinvointialue tarjoaa alueellaan sote-palveluja yhdenvertaisesti kaikille alueen asukkaille, eivätkä tarjotut palvelut voi olla erilaisia eri työvoimaviranomaisalueella. TYM-verkostoja ja johtoryhmiä tulisi olla yksiselitteisesti vain yksi/hyvinvointialue, jotta päästäisiin heikossa työmarkkina-asemassa olevien asiakkaiden kannalta tarkoituksenmukaiseen ja mahdollisimman yhdenvertaiseen lopputulokseen. Mahdollinen nyt ehdotettu useamman johtoryhmän malli tulee olemaan niin monimutkainen ja byrokraattinen, että sen toimintaedellytykset katoavat omaan mahdottomuuteensa. Jos johtoryhmiä ja TYM-verkostoja on useampi/hyvinvointialue johtoryhmien vaikutus- ja toimintamahdollisuudet voivat muodostua epätasapainoisiksi ja saattavat olla riippuvaisia jopa siitä, mikä johtoryhmistä ehtii jostain asiasta ensin sopia. Sekä lakia ja/tai asetusta tulee muuttaa siis siten, että hyvinvointialueella voi olla vain yksi TYM-verkosto ja johtoryhmä.

Huomautamme myös, että hyvinvointialueiden sote-palvelujen asiakkaila on valinnanvapaus sen osalta, minkä sote-keskuksen asiakkaiksi he hakeutuvat. Tämä tarkoittaa sitä, että työnhakija ei välttämättä käytä oman hyvinvointialueensa (pääsääntöisesti toki kyllä) tai työllisyysalueensa palveluja, vaan valitsee esimerkiksi sote-keskuksen naapurihyvinvointialueelta tai vastaavasti työllisyysalueiden näkökulmasta sote-keskuksen toiselta työllisyysalueelta. TYM-verkoston toimeenpanon osalta - miten tällöin toimitaan tai on ajateltu toimittavan?

1.2 ja 2 § ja yhteistyösopimuksen sisältö ja 3 §:

Asetuksessa tulisi tuoda nykyistä huomattavasti paremmin esiin, että 3 §:n mukainen sopiminen tapahtuu kunkin toimijan oman hallintosäännön ja päätöksentekorakenteen puitteissa. Johtoryhmiin ei hyvinvointialueen virka- tai luottamushenkilöstöstä ole asettaa sellaista henkilöä/henkilöitä, jolla olisi nyt 3 §:ssä ehdotettujen sovittavien asioiden edellyttämää toimivaltaa. Johtoryhmän kokoonpanon osalta on myös tärkeää, että johtoryhmän jäsenillä olisi vahva ymmärrys myös varsinaisesta TYM-toiminnasta.

TYM-johtoryhmä voi hyvinvointialueen näkökulmasta olla sopimusta valmisteleva toimielin, mutta suora sopimuksen teko-oikeutta sillä ei 3 §:n mukaisista asioista voi olla, eivätkä 2 §:n mukaisten tehtävien perusteella asetetut alueen tavoitteet voi luonnollisesti olla ristiriidassa hyvinvointialueen tavoitteiden kanssa. Myös tämä perustelee sitä, että TYM-verkostoja tulisi olla vain 1/hyvinvointialue.

3 §:

Ehdotetun säännöksen perusteluissa osoitellaan nimenomaan hyvinvointialuetta riittävien resurssien osalta. Myös työvoimaviranomaisen ja Kelan riittävät ja tarkoituksenmukaiset resurssit on turvattava ja sovittava yhteistyössä. Yhteistoiminta ei edellytä sitä, että henkilöstöä olisi eri toimijoilta sama määrä, vaan eri toimijoiden henkilöstön määrät ja kokoonpano määräytyvät kunkin alueen erityispiirteiden mukaan.

Pykälän 1 momentin 3-kohdassa ehdotetaan sopimuksen tarkistamista vuosittain henkilöstön riittävyyden arvioinnin osalta. Sopimusta luonnollisesti tulisi tarkistaa tarvittaessa perustellusta syystä esimerkiksi, jos alueella tapahtuu jokin työttömyyteen merkittävästi vaikuttava rakenneuudistus, mutta ehdoton vuosittainen tarkastaminen on ylisääntelyä. Koska jokainen toimija arvioi omaa henkilöstöresurssien riittävyyttä suhteessa omiin lakisääteisiin tehtäviinsä, voidaan liian tiukalla sääntelyllä tilanteeseen, jossa sopimusta ei tosiasiassa saada solmittua lainkaan. Kohta tulee poistaa ja muotoilla siten, että sopimusta tarkistetaan perustellusta syystä tarpeen mukaan

Asetus 5: Valtioneuvoston asetus työttömyysturvalain täytäntöönpanosta

-

Asetus 6: Työ- ja elinkeinoministeriön asetus työvoimapolitiittisen lausunnon antamisesta ja lausuntoon merkittävistä tiedoista

-

Asetus 7: Valtioneuvoston asetus aluehallintovirastoista annetun asetuksen 13 a §:n muuttamisesta

-

Ypyä Anne
Lapin hyvinvointialue